

Р. І. Щур,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", м. Івано-Франківськ

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

R. Shchur,

PhD in Economic, Associate Professor at the Department of Finance, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk

FINANCIAL POTENTIAL TERRITORIAL COMMUNITIES: THEORETICAL ANALYSIS

Статтю присвячено дослідженню наукової парадигми фінансового потенціалу територіальних громад. За результатами дослідження виділено підходи до визначення категорії "фінансовий потенціал", а саме: результативний, системний, ресурсний, ресурсно-цільовий, процесно-ресурсний, структурний. Систематизація цих підходів надала можливість запропонувати авторське тлумачення дефініції "фінансовий потенціал територіальної громади". Обґрунтовано, що економічна сутність фінансового потенціалу територіальної громади визначається сукупністю чотирьох аспектів: фінансовий потенціал як здатність територіальної громади виробляти ресурсну базу для забезпечення виробничо-економічної діяльності, виконання соціальних завдань і забезпечення стійкості місцевого розвитку; фінансовий потенціал як сукупність наявних на території фінансових і грошових ресурсів, необхідних для підтримки стійкості економічної діяльності територіальної громади; фінансовий потенціал як результат економічних відносин територіальної громади; фінансовий потенціал як резерв, можливий до використання для захисту регіонального розвитку від впливу факторів ризику і невизначеності. Також запропоновано сукупність структурних компонентів щодо оцінки фінансового потенціалу територіальної громади як цілісної економічної системи.

The article is devoted to the research of the scientific paradigm of the financial potential of territorial communities. According to the results of the research, approaches to the definition of the category "financial potential" are identified, namely: productive, systemic, resource, resource-target, process-resource, structural. The systematization of these approaches provided an opportunity to propose an author's interpretation of the definition of "financial potential of a territorial community". It is substantiated that the economic essence of the financial potential of the territorial community is determined by a combination of four aspects: financial potential as the ability of the territorial community to develop a resource base for the provision of productive and economic activity, the fulfillment of social tasks and the sustainability of local development; financial potential as a set of financial and monetary resources available on the territory necessary to maintain the sustainability of the economic activity of the territorial community; financial potential as a result of economic relations of the territorial community; financial potential as a reserve, it is possible to use for the protection of regional development from the influence of factors of risk and uncertainty. Also, a set of structural components has been proposed to assess the financial potential of a territorial community as an integral economic system.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, фінансовий потенціал, фінансові ресурси, компоненти фінансового потенціалу, фінансово-інвестиційний потенціал територіальної громади.

Key words: decentralization, territorial community, financial potential, financial resources, components of financial potential, financial and investment potential of the territorial community.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Територіальна громада як соціально-економічне явище є особливим утворенням, з притаманною їй відповідно низкою якісних і кількісних характеристик. Територіальна громада як провідний суб'єкт місцевого самоврядування займає одне з важливих місць у теоретичних дослідженнях щодо визначення її природи, сутності, ознак та місця й ролі у стратегії розвитку всієї цілісної фінансово-економічної системи країни. Особливо актуальною такою питання набувають у сучасних умовах процесів децентралізації та становлення новітньої системи організації функціонування фінансів місцевого самоврядування в Україні як складної інтегрованої економічної системи з відповідними властивостями розвитку. В умовах одночасних процесів глобалізації та регіоналізації економіки, інтеграційних процесів, необхідність виконання завдань щодо підвищення фінансового самозабезпечення, посилення конкурентних переваг постановка проблем формування і використання фінансових ресурсів регіону є сама по собі

недостатньою. Крім того, прийняття найважливіших управлінських рішень і побудова фінансового механізму на рівні регіонів не може базуватися на простому підрахунку обсягу фінансових ресурсів і не дасть очікуваних результатів у перспективі.

Тому основою фінансів місцевого самоврядування є фінансовий потенціал. Використання в економічній теорії та практиці даного поняття дозволить зіставити фінансові можливості різних територіальних громад, повноцінно оцінити ефективність місцевих фінансів, комплексно аналізувати фінансову забезпеченість завдань стратегічного розвитку, проводити системні перетворення в економіці, виявити фінансову самодостатність територіальних громад, виробити економічну, соціальну, фінансову, бюджетну і податкову політику.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Науковою проблемою щодо підходів до дослідження теоретичних основ фінансового потенціалу регіону, територій з позицій визначення сутності, структури,

характеристики окремих складових, аналізу їх ефективності присвячено численні праці таких науковців, як: В. Боронос, Г. Возняк, Є. Волковський, О. Дем'янчук, О. Єрмошкіна, М. Козоріз, В. Кунцевич, І. Лук'яненко, В. Свірський, О. Тимошенко, О. Хістева, С. Шумська та інших.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основною метою дослідження даної статті є теоретичний аналіз існуючих підходів до трактування сутності "фінансового потенціалу", та на основі цього — запропонування авторського тлумачення поняття "фінансовий потенціал територіальної громади", підходів до його структурування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дослідження, що проводяться різними авторами з даної проблеми, стосуються сфери формування і регулювання фінансового потенціалу, але найчастіше вони мають неупорядкований характер, не враховують елементи, складові, цілісність цього поняття, як слід, — відсутність єдності поглядів щодо його визначення. Розглянемо деякі наявні в економічній літературі підходи для виявлення змісту поняття "фінансовий потенціал".

Критичний аналіз наукової літератури та власні авторські узагальнення дозволили виявити низку підходів щодо визначення предмету дослідження, зокрема: ресурсний, результативний, ресурсно-цільовий, процесно-ресурсний, системний та структурний підходи.

Перший (ресурсний) підхід (Колесникова Н.А. [12] Лексин В.Н., Швецов А.Н. [14], Кайгородов А.Г., Хомякова А.А. [10]) визначає фінансовий потенціал як сукупність фактично акумульованих, а іноді і потенційних фінансових ресурсів, які можуть бути використані для забезпечення потреб розвитку відповідної території. Однак недоліком цього підходу є його абстрактність та фактичне ототожнення понять "фінансовий потенціал" та "фінансові ресурси". Так, одна група прихильників ресурсного підходу вважає, що фінансовий потенціал визначається як обсяг фінансових ресурсів, який змінюється в часі. Автори виділяють різні сектори, де відбувається формування фінансового потенціалу: одні — державні фінанси, які включають ті фінансові ресурси, які утворюють бюджетну систему, інші — як, наприклад, Колесникова Н.А., виділяють шість секторів: регіональну адміністрацію, власні фінансові ресурси господарюючих суб'єктів, фінансові ресурси фінансово-кредитної сфери, фінансові ресурси громадських організацій, фінансові ресурси населення і зовнішні джерела.

Другий підхід визначення фінансового потенціалу заснований на отриманні потенційно можливих доходів (результату) (Боровикова О.В. [1] Фомін П.О., Старовойтов М.К. [22], Стахно Н.Д. [19]), та визначає фінансовий потенціал як комплексний показник ефективності фінансово-бюджетної політики, який є елементом планово-прогнозних розрахунків і включає в себе: сукупність бюджетного потенціалу, доходи населення, грошові і страхові фонди організацій, а також позикові кошти. Показник відображає потенційні величини доходів, з урахуванням "параметрів невикористовуваних резервів, неврахованих надходжень і втрат в результаті впливу різних ризикоутворюючих чинників".

Автори, які дотримуються ресурсно-цільового підходу (Булатова Ю.І. [3], Сорокіна Н.О. [18]) у визначенні фінансового потенціалу, виходять з цільового використання ресурсів: для соціально-економічного розвитку регіону або територій, забезпечення відтворювального процесу окремих економічних суб'єктів.

Група вчених-економістів, що представляє четвертий підхід (Ісаєв Е.А. [9], Толстих Т.Н., Уланова О.М. [21]), основним елементом фінансового потенціалу вважає процес формування фінансових ресурсів. Так, колектив авторів трактує фінансовий потенціал як части-

ну потенціалу саморозвитку, що представляє сукупні фінансові можливості, які з урахуванням внутрішнього управлінського впливу перетворюються у фінансові ресурси і служать для досягнення мети розвитку.

Більш виважено до вирішення означеної термінологічної проблеми відносяться прихильники системного підходу, які визначають фінансовий потенціал не лише з позиції його ресурсної складової, а й враховують реальні можливості території щодо ефективного використання акумульованих фінансових ресурсів (Боронос В.Г. [2], Волковський Є.І. [5], Лук'яненко І.Г., Височина А.В. [15]).

В рамках структурного напрямку (Єрмошкіна О.В. [7], Тимошенко О.В. [20]) фінансовий потенціал трактується науковцями як окремий структурний елемент більш глобальної категорії (фінансової політики, економічного потенціалу тощо), або ж як сукупність потенціалів суб'єктів нижчого рівня. Проте такий підхід є не зовсім раціональним, оскільки він дозволяє конкретизувати структуру явища, проте не відображає його реальний економічний зміст.

В.О. Кунцевич [13] вводить поняття фінансового потенціалу розвитку економічної системи у вигляді сукупності наявних фінансових ресурсів, можливостей системи по їх залученню та ефективному управлінню для досягнення тактичних і стратегічної мети розвитку.

С.В. Зенченко [8] визначає фінансовий потенціал через сукупність трьох аспектів: здатність регіону виробляти ресурсну базу для забезпечення виробничо-економічної діяльності, виконання соціальних завдань і забезпечення стійкості регіонального розвитку; сукупність наявних на території фінансових і грошових ресурсів, необхідних для підтримки стійкості і економічної діяльності регіону; результат економічних відносин регіону.

Такий підхід має цілий ряд недоліків, наприклад "виробляти ресурсну базу" на наш погляд технічно неможливо, сукупність грошових і фінансових ресурсів знаходяться на території взагалі не може служити критерієм оцінки фінансового потенціалу, тому що не ясно де знаходяться дані ресурси, в чий власності і як їх можна отримати і використовувати для підтримки фінансової стійкості. Ще одним недоліком є те, що спосіб оцінки результату економічної діяльності регіону теж не був запропонований.

Систематизація існуючих підходів дозволяє визначити тлумачення дефініції "фінансовий потенціал територіальної громади" у вузькому і широкому сенсах. Так, у вузькому сенсі трактування фінансового потенціалу зводиться до визначення "фінансового потенціалу території", тобто сукупності фінансових потенціалів підприємств, які розташовані в рамках даної території. Розширене розуміння фінансового потенціалу пов'язане з включенням в його зміст наступних елементів: місцевого бюджету; позабюджетних фондів, міжбюджетних потоків, цінних паперів, емітованих органами місцевого самоврядування, фінансового потенціалу підприємств і організацій всіх форм власності, коштів населення, які перебувають в готівковій формі або в банках і інших фінансових інститутах, а також у вигляді різних цінних паперів; фінансових ресурсів інститутів кредитно-фінансової системи регіону, а також коштів, що залучаються банками з інших територій.

Таким чином, при визначенні категорії "фінансовий потенціал територіальної громади" вважаємо за необхідне акцентувати увагу на таких аспектах:

- сукупність фінансових ресурсів (можливостей) територіальної громади;
- можливості територіальної громади щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами (капіталом, грошовим капіталом, грошовими потоками, фондами грошових коштів);
- забезпечення поточної і перспективної діяльності (функціонування) територіальної громади;
- забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей розвитку територіальної громади.

Узагальнюючи вищевикладені підходи, в рамках нашої роботи під фінансовим потенціалом територіальної громади будемо розуміти сукупність власних, залучених, фактично акумульованих та потенційно доступних фінансових ресурсів економічної системи територіальної громади і можливостей відповідної територіальної громади щодо їх ефективного використання з метою забезпечення операційної та інвестиційної діяльності та досягнення загальносистемних цілей в умовах нестабільності факторів зовнішнього середовища, а також взаємодію зазначених складових з метою забезпечення сталого розвитку певної території.

Економічна сутність фінансового потенціалу територіальної громади визначається сукупністю чотирьох аспектів:

— фінансовий потенціал як здатність територіальної громади виробляти ресурсну базу для забезпечення виробничо-економічної діяльності, виконання соціальних завдань і забезпечення стійкості місцевого розвитку;

— фінансовий потенціал як сукупність наявних на території фінансових і грошових ресурсів, необхідних для підтримки стійкості економічної діяльності територіальної громади;

— фінансовий потенціал як результат економічних відносин територіальної громади;

— фінансовий потенціал як резерв, можливий до використання для захисту регіонального розвитку від впливу факторів ризику і невизначеності.

Виходячи з вищевикладеного, на нашу думку, основними характеристиками фінансового потенціалу територіальної громади є:

— функціонування виключно в грошовій формі, оскільки всі джерела фінансового потенціалу мають вартісну основу і відображаються у фінансових документах різного рівня;

— динамічність — фінансовий потенціал територіальної громади обумовлений постійним переміщенням потоків фінансових ресурсів з метою отримання економічного і соціального ефекту, забезпечення сталого функціонування громади;

— цілеспрямованість — рух фінансових ресурсів строго обумовлено певною метою.

Основними потокутворюючими факторами об'єднаних територіальних громад є:

— джерела формування потоку: кредитний, бюджетний, інвестиційний;

— цілеспрямованість: виробнича, соціальна, бюджетна, трансферна та ін.;

— форма власності: державна (в особі регіональних органів влади), змішана, приватна;

— тимчасова спрямованість: постійна (циклічна), сезонна, розова.

У сучасних умовах посилення ролі інтенсивних факторів відтворення зростає роль якісних характеристик фінансового потенціалу. Фінансовий потенціал, відображаючи весь спектр існуючих економічних відносин територіальних громад, є індикатором економічного розвитку та якості управлінських рішень. Тому управління фінансовим потенціалом територіальної громади є одним з істотних елементів стратегічного, тактичного і оперативного управління регіоном в цілому.

У процесі управління фінансовим потенціалом територіальної громади важливі місце займає його кількісне визначення, що фактично і виступає основою для прийняття виважених та обґрунтованих управлінських рішень. Ідентифікацію ресурсних потоків доцільно здійснювати у розрізі груп економічних суб'єктів, для чого необхідно проаналізувати позиції різних науковців щодо структурування фінансового потенціалу.

З метою більш ґрунтовного дослідження наукової парадигми фінансового потенціалу територіальних громад необхідно визначити його структуру. В економічних працях, як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, немає єдиного підходу до розкриття складових фінан-

сового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, зокрема об'єднаних територіальних громад. Основна причина в тому, що це пов'язано із комплексністю досліджуваного питання. На основі методологічного аналізу нами виділено два наукових підходи щодо розкриття структури категорії фінансовий потенціал — макроекономічний та мезоекономічний (табл. 1).

Таким чином, на основі даних таблиці можна відмітити, що більшість науковців виділяють фінансовий потенціал підприємств (суб'єктів господарювання), населення (домогосподарств) та бюджету (органів місцевого самоврядування), а тому саме у розрізі цих груп суб'єктів і буде проводитися ідентифікація показників для характеристики ресурсної складової (як реально, так і потенційно доступних фінансових ресурсів) фінансового потенціалу територіальної громади.

Згідно з першим підходом, об'єднуючи твердження Г.В. Возняк [4], В.С. Свірського [17], Е.А. Ісаєва [9], С.С. Шумської [24], М.А. Козоріз [11], В.В. Прохорової [16], О.В. Ермошкіної [7], Є.І. Волковського [5] основними складовими фінансового потенціалу є сукупність взаємопов'язаних компонентів, що об'єднують державні фінанси (окремо автори виділяють як сектор державних установ, фінансові ресурси в розпорядженні державних органів), фінанси підприємств реального сектору економіки, фінансові ресурси населення та зовнішні джерела надходження фінансових ресурсів (потенціал фінансового сектора економіки). Цей підхід є більш поширеним у використанні науковців та практиків, він відображає макроекономічний аспект побудови фінансового потенціалу країни в цілому, відображаючи сфери її фінансової системи та економічні відносини, що формуються при взаємодії кожної складової.

У другому підході, ґрунтуючись на працях Ю.І. Булатової [3] та ін., складові фінансового потенціалу розкрито з погляду регіонального аспекту. У сукупності фінансового потенціалу території виділяють такі складові: бюджетну, податкову, інвестиційну та ощадну, які характеризують реалізацію функцій усіх фінансових ресурсів території. Проте Г.В. Возняк [4], М.А. Козоріз [11] та О.В. Хістева [23], О.І. Дем'янчук [6], розглядаючи фінансовий потенціал території, стверджують, що найбільш оптимально його склад можна розкрити через такі елементи: фінансовий потенціал реального сектора економіки регіону; фінансовий потенціал домогосподарств; бюджетний потенціал регіону; податковий потенціал, потенціал фінансово-кредитних установ; інвестиційний потенціал регіону, організаційний та управлінський потенціал.

Ґрунтуючись на систематизованих вище підходах та поглядів науковців щодо структурування фінансового потенціалу територіальних громад, та погоджуючись з ними в певній мірі, пропонуємо додати до численного переліку структурних компонентів фінансового потенціалу територіальних громад таку компоненту, як фінансово-інвестиційний потенціал територіальної громади. Вважаємо, що фінансовий потенціал територіальної громади і управління ним з позиції забезпечення сталого розвитку території слід розглядати не з точки зору джерел формування, а з позицій структурно-функціонального підходу за напрямками можливого використання. Такий підхід дозволяє враховувати часовий лаг, який існує між готовими до використання ресурсами і передбачуваними до реалізації засобами. Однак можливість подальшого розвитку територіальних громад лише за рахунок внутрішніх резервів і залучення тимчасово вільних фінансових ресурсів в значній мірою вичерпані. Громади мають право розпоряджатися далеко не всіма фінансовими ресурсами, що мобілізуються на їх території. Крім того, в процесі внутрішньодержавного перерозподілу коштів вищестоящих ланок фінансової системи, здійснюваного з метою вирівнювання ступеня фінансової забезпеченості територіального розвитку, обсяг фінансових ресурсів, що концентрується на місцях, може

Таблиця 1. Структурні компоненти фінансового потенціалу територіальних громад

Автори/ підхід	Компоненти фінансового потенціалу	Козоріз М.А., Сторонянська І.З.[11]	Прохорова В.В.[16]	Волковський Є.І.[5]	Єрмошкіна О.В.[7]	Шумська С.С.[24]	Возняк Г.В.[4]	Свірський В.С.[17]	Ісаєв Е.А.[9]	Булатова Ю.І.[3]	Хістева О.В.[23]	Дем'янчук О.І.[6]	Колесникова Н.А.[12]
Макроекономічний	бюджетний потенціал (з точки зору державних фінансів)	+	+	+			+	+	+				
	фінансовий потенціал позабюджетних фондів	+											
	інвестиційний потенціал внутрішніх та іноземних інвесторів	+	+	+			+	+	+				+
	фінансові ресурси держави					+	+	+	+				
	фінансові ресурси забезпечувальних складових фінансового та страхового ринків		+			+							
	фінансовий потенціал, що формується на рівні місцевого і державного бюджетів				+		+	+	+				
Мезоекономічний	потенціал фінансового сектора економіки					+	+	+	+				
	фінансовий потенціал суб'єктів господарювання	+	+		+	+							+
	фінансовий потенціал населення (домогосподарств)	+	+		+	+							+
	довгостроковий та короткостроковий потенціал фінансово-кредитних установ	+											+
	ощадний потенціал населення	+		+						+			
	фінансовий потенціал реального сектора економіки територіальної громади										+		
	бюджетний потенціал територіальної громади									+	+	+	
Мікроекономічний	податковий потенціал територіальної громади									+	+	+	
	інвестиційний потенціал територіальної громади	+								+	+	+	
	організаційний потенціал територіальної громади											+	
	управлінський потенціал територіальної громади											+	

Джерело: складено автором за результатами дослідження.

перевищувати розміри наявного тут фінансового потенціалу. Тому в сучасних умовах особливого значення набуває інвестиційна складова фінансового потенціалу регіону. Крім того, надання фінансовим відносинам інвестиційної спрямованості є одним з основних факторів, здатних забезпечити соціально-економічний розвиток територіальної громади та його стійкість.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи усе вищевикладене, слід відзначити, що фінансовий потенціал територіальної громади є комплексним поняттям, яке включає кількісні (реальні та потенційно можливі фінансові ресурси) та якісні компоненти, що відображають загальний обсяг фінансових можливостей, що знаходяться у розпорядженні певної територіальної громади. Якісна та об'єктивна верифікація та адекватне прогнозування фінансового потенціалу територіальної громади є основою її фінансової самодостатності та виступає початковим етапом процесу управління фінансовим потенціалом у контексті реалізації регіональної фінансової політики.

Література:

1. Боровикова Е.В. Финансовый потенциал как комплексный показатель эффективности финансово-бюджетной политики // Экономический анализ: теория и практика. — 2008. — № 18. — С. 45—51.
2. Боронос В.Г. Оцінка ролі фінансового потенціалу регіону в дослідженні стійкості економічного розвитку території / В.Г. Бороносу // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Фінанси і кредит". — 2011. — № 2. — С. 76—85.
3. Булатова Ю.И. Финансовый потенциал региона: содержание и структура / Ю.И. Булатова // Вестник СПУ. — 2010. — № 3. — С. 94—97.
4. Возняк Г.В. Фінансовий потенціал регіону та проблеми його оцінки [Електронний ресурс] / Г.В. Возняк. — Режим доступу: URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/66671.doc.htm

5. Волковський Є.І. Теоретичні підходи до визначення сутності та складу фінансового потенціалу міста / Є.І. Волковський // Фінанси, облік і аудит. — 2010. — № 15. — С. 16—23.

6. Дем'янчук О.І. Складові фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці / О.І. Дем'янчук // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка". — Острого: Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2014. — Випуск 25. — С. 95—103.

7. Єрмошкіна О.В. Фінансовий потенціал регіонів в умовах вільного руху капіталу / О.В. Єрмошкіна // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. — 2012. — № 2 (28). — С. 120—127.

8. Зенченко С.В. Бюджетный потенциал региона и методические подходы к его оценке / С.В. Зенченко // Региональные проблемы преобразования экономики. — ИСЭИ ДНЦ, 2008. — № 1 (14). — С. 158—168.

9. Исаев Э.А. Модернизация системы и развитие потенциала региональных финансов: автореф. дис. д-ра. экон. наук / Э.А. Исаев. — М., 2011. — 40 с.

10. Кайгородов А.Г., Хомякова А.А. Финансовый потенциал как критерий целесообразности финансового оздоровления предприятия // Аудит и финансовый анализ. — 2007. — № 4 [Электронный ресурс]. — Режим доступу: <http://www.auditfin.com/fin/2007/4/Номыakova/Номыakova%20.pdf>

11. Козоріз М. А. Концептуальні засади управління фінансовим потенціалом регіону / М.А. Козоріз, І.З. Сторонянська // Економіст. — 2011. — № 5. — С. 24—27.

12. Колесникова Н.А. Финансовый и имущественный потенциал региона: опыт регионального менеджмента / Н.А. Колесникова. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 240 с.

13. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки [Текст] / В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — № 7. — С. 123—130.

14. Лексин В.Н., Швецов А.Н. Государство и регионы: теория и практика государственного регулирования территориального развития. — М.: "ЛИБРОКОМ", 2009. — 368 с.

15. Лук'яненко І.Г., Височина А.В. Управління фінансовим потенціалом територіальних громад у контексті реалізації регіональної фінансової політики / І.Г. Лук'яненко, А.В. Височина // Вісник Української академії банківської справи. — 2014. — № 2 (37). — С. 98—101.

16. Прохорова В.В. Регулювання фінансового розвитку регіону [Електронний ресурс] / В.В. Прохорова. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/pspe/2012_2/Prohorova_212.htm

17. Свірський В.С. Проблеми структурування фінансового потенціалу держави [Електронний ресурс] / В.С. Свірський. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2009_3/136.pdf

18. Сорокіна Н.А. Финансовый потенциал коммерческой организации как элемент стратегического управления / Н.А. Сорокина // Власть и управление. — 2009. — № 1 (46). — С. 57—66.

19. Стахно Н.Д. Финансовый потенциал как механизм трансформации ресурсов деятельности организаций рекреационного комплекса [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Nvfb/2010_3/06st.pdf

20. Тимошенко О.В. Финансовый потенциал як основа соціально-економічного розвитку територіальної громади / О.В. Тимошенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2012. — № 1 (13). — С. 123—126.

21. Толстых Т.Н., Уланова Е.М. Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: финансовый потенциал // Вопросы оценки. — 2004. — № 4. — С. 18—22.

22. Фомин П.А., Старовойтов М.К. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: http://www.cfin.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml

23. Хістева О.В. Фінансовий потенціал регіону: теорія і практика [Електронний ресурс] / О.В. Хістева. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Tiru/2012_34/Histeva.pdf

24. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С.С. Шумська // Фінанси України. — 2007. — № 5. — С. 55—64.

References:

1. Borovikova, E.V. (2008), "Financial potential as a complex indicator of the effectiveness of fiscal policy", *Jekonomicheskij analiz: teorija i praktika*, vol. 18, pp. 45—51.

2. Boronos, V. H. (2011), "Assessment of the role of the financial potential of the region in the study of the sustainability of the economic development of the territory", *Visnik Sums'koho nacional'noho ahrarnoho universytetu. Serija "Finansy i kredyt"*, vol. 2, pp. 76—85.

3. Bulatova, Ju.I. (2010), "Financial potential of the region: content and structure", *Vestnik SPU*, vol. 3, pp. 94—97.

4. Vozniak, H. V. (2010), "Financial potential of the region and problems of its estimation", *Rusnauka*, [Online], vol.15, available at: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/66671.doc.htm (Accessed 15Apr 2018).

5. Volkovs'kyj, Ye.I. (2010), "Theoretical approaches to the definition of the essence and composition of the financial potential of the city", *Finansy, oblik i audit*, vol 15, pp. 16—23.

6. Dem'ianchuk, O.I. (2014), "Components of the financial potential of the administrative-territorial unit", *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiia"*. Serija "Ekonomika", vol. 25, pp. 95—103.

7. Yermoshkina, O.V. (2012), "Financial potential of the regions in conditions of free movement of capital", *Visnyk Dnipropetrovs'koi derzhavnoi finansovoi akademii*, vol. (28), pp. 120—127.

8. Zenchenko, S.V. (2008), "Budget potential of the region and methodological approaches to its assessment", *Regional'nye problemy preobrazovaniya jekonomiki*, vol. 1(14), pp. 158—168.

9. Isaev, Je.A. (2011), "Modernization of the system and development of the potential of regional finance", Ph.D. Thesis, *Finances and Kredit*, Russian Academy of Public Administration, Moskva, Russia.

10. Kajgorodov, A.G. and Homjakova, A.A. (2007), "Financial potential as a criterion of the expediency of financial recovery of an enterprise", *Audit i finansovyj analiz*, [Online], vol. 4, available at: <http://www.auditfin.com/fin/2007/4/Homyakova/Homyakova%20.pdf> (Accessed 15Apr 2018).

11. Kozoriz, M. A. (2011), "Conceptual bases of management of financial potential of the region", *Ekonomist*, vol. 5, pp. 24—27.

12. Kolesnikova, N.A. (2000), *Finansovyj i imushhestvennyj potencial regiona: opyt regional'nogo menedzhmenta* [Financial and property potential of the region: experience of regional management], *Finansy i statistika*, Moskva, Russia.

13. Kuntsevych, V.O. (2004), "Concept of financial potential of enterprise development and its estimation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 7, pp. 123—130.

14. Leksin, V.N. and Shvecov, A.N. (2009), *Gosudarstvo i regiony: teorija i praktika gosudarstvennogo regulirovaniya territorial'nogo razvitiya* [State and Regions: Theory and Practice of State Regulation of Territorial Development], *LIBROKOM*, Moskva, Russia.

15. Luk'ianenko, I.H. and Vysochyna, A.V. (2014), "Management of financial potential of territorial communities in the context of realization of regional financial policy", *Visnyk Ukrains'koi akademii bankivs'koi spravy*, vol. 2 (37), pp. 98—101.

16. Prokhorova, V.V. (2012), "Regulation of financial development of the region", [Online], available at: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/pspe/2012_2/Prohorova_212.htm (Accessed 14Apr 2018).

17. Svirs'kyj, V.S. (2009), "Problems of structuring the state financial potential", [Online], available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2009_3/136.pdf (Accessed 15Apr 2018).

18. Sorokina, N.A. (2009), "The financial potential of a commercial organization as an element of strategic management", *Vlast' i upravlenie*, vol. 1 (46), pp. 57—66.

19. Stahno, N. D. (2010), "Financial potential as a mechanism for transforming the resources of the activities of organizations of the recreational complex", [Online], available at: http://www.nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Nvfb/2010_3/06st.pdf (Accessed 16Apr 2018).

20. Tymoshenko, O. V. (2012), "Financial potential as the basis of socio-economic development of the territorial community", *Visnyk Universytetu bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy*, vol. 1 (13), pp. 123—126.

21. Tolstyh, T.N. Ulanova, E.M. (2004), "Problems of assessing the economic potential of an enterprise: financial potential", *Voprosy ocenki*, vol.4, pp. 18—22.

22. Fomin, P. A. and Starovojtov, M.K. (2016), "Features of the assessment of the potential of industrial enterprises", [Online], available at: http://www.cfin.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml (Accessed 16Apr 2018).

23. Khistiya, O.V. (2012), "Financial potential of the region: theory and practice", [Online], available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Tiru/2012_34/Histeva.pdf (Accessed 16Apr 2018).

24. Shums'ka, S.S. (2007), "Financial potential of Ukraine: methodology for determination and evaluation", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 55—64.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2018 р.